

Манько Д. Г.,

*к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
Міжнародного гуманітарного університету*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ЗАРОБІТЧАН В УКРАЇНІ

Анотація. Дана стаття присвячена аналізу особливостей процедур легалізації іноземних заробітчан в Україні. Дослідженню підлягають як процедури видачі дозволу на працевлаштування іноземців, так і процедури підтвердження чинності документів, необхідних для видачі такого дозволу. Особлива увага приділена характеристичі, регламентованих міжнародними нормами, процедур легалізації документів.

Ключові слова: легалізація, дозвіл на працевлаштування, апостиль, консульська легалізація, юридичний документ.

Постановка проблеми. Однією з умов побудови в Україні правової, соціально орієнтованої держави є її відкритість для світового співтовариства. Це визначає появу на території країни дедалі більшої кількості іноземців, що прибувають в Україну з різноманітними цілями. Тому встановлення в законодавстві чіткого адміністративно-правового статусу зазначених категорій осіб дозволить, по-перше — уникнути непорозумінь і правопорушень як з їхнього боку, так і з боку уповноважених органів виконавчої влади, а по-друге, встановити ефективну процедуру їх легалізації. У зв'язку з цим, дослідження особливостей легалізації іноземних заробітчан в Україні, є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та виокремлення нерозв'язаних проблем. Аналізу окремих аспектів процедур працевлаштування іноземних громадян, були присвячені дослідження фахівців адміністративного та конституційного права, наприклад Бойко С. В., Дашков Л. П., Кенсовський П. О., Тихоміров Ю. О., [1, 15; 2, 4; 3, 68] але, аспекти співвідношення процедур працевлаштування іноземних громадян, та процедури легалізації, були поза загальнотеоретичного обґрунтування.

Викладення основного матеріалу. Адміністративно-правовий статус іноземних громадян і осіб без громадянства встановлюється Законом України «Про правовий статус іноземців» від 4 лютого 1994 року, іншими законами і підзаконними актами з урахуванням Конвенції про статус біженців від 28 липня 1951 року, Конвенції про статус апатридів від 28 вересня 1954 року, Декларації про права людини щодо осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають, від 13 грудня 1985 року та ін. [4, 73].

Відповідно до Закону України «Про правовий статус іноземців», іноземцями є особи, що мають громадянство іноземних держав і не є громадянами України, а також особи без громадянства, що не належать до громадянства жодної держави (ст. 1 Закону). Так, іноземці, що емігрували в Україну для працевлаштування на певний строк, можуть займатися трудовою діяльністю лише на підставі дозволу на працевлаштування [5].

Порядок оформлення іноземцям і особам без громадянства дозволу на працевлаштування (від 1 листопада 1999 р.) був затверджений Кабінетом Міністрів України. Зараз, дозвіл на працевлаштування (використання праці іноземного громадянина) є документом, необхідним для роботи в Україні. Оформляється він в державному центрі зайнятості за місцем реєстрації роботодавця. З травня 2009 року діють нові правила одержання даного документа, згідно з якими процедура ускладнилася. Метою введення нового порядку було запобігання нелегальній міграції і посилення контролю за прибуваючими іноземними працівниками, а також підтримка українських фахівців на ринку праці. Фактично було збільшено розмір держмит (на даний момент 2976 грн — приблизно 244 євро) і затверджено більш великий список документів, відповідно, одержати дозвіл стало трохи складніше [6].

Згідно із вказаними нормативними актами, дозвіл на працевлаштування зазначеним особам оформляється і видається Державним центром зайнятості Мінпраці чи, за його дорученням, відповідними центрами зайнятості лише за умови, якщо в країні відсутні працівники, що здатні виконувати ці роботи, чи є достатні підстави доцільності використання роботи іноземних фахівців, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України. Іноземцям, що постійно проживають на території України, дозвіл на працевлаштування не обов'язковий.

Дозвіл, як правило, видається терміном до 1 року, за наявності певних підстав термін може бути продовжений, але в будь-якому разі безперервний термін перебування іноземців в Україні на підставі дозволу на працевлаштування не може перевищувати 4 роки.

До основних етапів легалізації трудової діяльності іноземних громадян належать:

- одержання дозволу на працевлаштування;
- одержання візи (для громадян тих країн, що мають візовий режим з Україною);
- реєстрація на митниці при в'їзді в Україну;
- одержання ідентифікаційного номера;
- реєстрація в органах внутрішніх справ (ВВІР) [7, 78].

Необхідно відзначити, що зазначена послідовність процедур дотримується в тому разі, якщо рішення про працевлаштування прийнято до в'їзду іноземного працівника в Україну.

Однак, щоб запросити іноземного фахівця, необхідно насамперед пройти процедуру реєстрації приймаючого підприємства в органах Державного департаменту у справах громадянства, імміграції і реєстрації фізичних осіб, відомого під старою аббревіатурою ВВІР.

Для одержання доходів в Україні, у тому числі й для одержання заробітної плати, обов'язкове оформлення ідентифікаційного номера платника податку. Довідка про присвоєння цього номера може бути отримана в податкових органах. Держмито за одержання такої довідки не стягується. Для одержання довідки потрібно надати копію паспортного документа з перекладом українською мовою, завіреним печаткою перекладача, і заповнену заяву.

Законодавством України передбачено, що іноземцям і особам без громадянства, що перебувають в Україні з метою працевлаштування на підставі дозволу на працевлаштування, оформляється посвідчення на тимчасове проживання (тимчасова посвідка на проживання).

Постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2009 року № 322 затверджено Порядок видачі, продовження строку дії та анулювання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства (далі – Порядок видачі дозволів), який набув чинності 14 травня 2009 року.

Відповідно до вимог пункту 8 Порядку видачі дозволів усі видані зарубіжною країною та складені іноземною мовою документи для отримання дозволу на використання праці іноземця повинні бути перекладені на українську мову, засвідчені згідно із законодавством країни їх видачі та легалізовані в Міністерстві закордонних справ України, якщо міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не передбачено інше.

Саме тут має місце використання двох видів легалізаційних процедур: по-перше, процедур видачі дозволу на виконання певної діяльності; а по-друге, процедур підтвердження чинності документів та підписів що їх скріплюють.

Так перші процедури вказують на те, яким чином мають легалізуватися іноземні заробітчани

в Україні, а другі, встановлюють порядок легалізації документів необхідних для видачі дозволу на працевлаштування.

Відповідно до міжнародних норм, та чинного законодавства України, підтвердження чинності документів та підписів, печаток що їх скріплюють, відбувається за наступних умов: апостиляція; консульська легалізація; укладання міжнародних угод щодо скасування умов легалізації офіційних документів [8, 96].

Апостиль (apostille) – стандартизований сертифікат чи штамп, який ставиться на документах або оформляється у вигляді додатка до документа. Документи, які завіряються таким чином, не потребують додаткової легалізації, причому їх визнавати зобов'язані на будь-якому державному рівні в державах, які приєдналися до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів. Тобто документи цих країн мають бути лише апостилізовані [9, 133].

Апостилізовані документи відмінюють вимоги легалізації іноземних офіційних документів. Апостиль має форму квадрата, довжина сторін якого дорівнює щонайменше 9 см.

Держави, бажаючи скасувати вимогу дипломатичної або консульської легалізації іноземних офіційних документів, вирішили укласти конвенцію. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, була підписана 5 жовтня 1961 року в м. Гаага (далі – Гаазька конвенція) [10, 213]. Відповідно до Закону України від 10 січня 2002 року № 2933-III наша держава приєдналася до Гаазької конвенції, яка набула чинності для України 22 грудня 2003 року.

Відповідно до статті 1 Гаазької конвенції відміна вимоги легалізації іноземних документів поширюється на офіційні документи, які були складені на території однієї з Договірних держав і мають бути представлені на території іншої Договірної держави.

Згідно з Гаазькою конвенцією офіційними документами вважаються:

документи, які надходять від органу чи посадової особи, що діють у сфері судової юрисдикції держави, включаючи документи, які надходять від органів прокуратури, секретаря суду чи судового виконавця; адміністративні документи; нотаріальні акти; офіційні написи, зроблені на документах, підписаних особами у їх приватній якості, такі як офіційні написи про реєстрацію документа чи факту, який мав місце на певну дату, та офіційні й нотаріальні завірених підписів.

Дія Гаазької конвенції поширюється на документи про освіту, соціальний стан, трудовий стаж, свідоцтва про перебування живими, довідки,

довіреності, судові рішення та матеріали про громадські, сімейні та кримінальні справи.

Положення Гаазької конвенції не поширюються на документи, що видаються дипломатичними чи консульськими агентами, а також адміністративні документи, які мають безпосереднє відношення до комерційної чи митної операції. До них належать домовленості на проведення угод, пересування товарів через кодони, договори (контракти) про постачання товарів та надання послуг, виконання різноманітних робіт та їх розрахунків і т. д. У тих випадках, коли законодавством країни, на території якої будуть використовуватися ці документи, передбачена легалізація документів, вони мають легалізуватися у консульствах. Легалізація включає поступове проставлення засвідченого надпису в кількох закладах. Збереження багатоступеневості при легалізації такого роду документів дає змогу здійснювати суворіший контроль за діяльністю комерційних підприємств.

Консульська легалізація полягає у підтвердженні відповідності документів законодавству держави їхнього походження та є засвідченням достовірності підпису посадової особи, її статусу та печаткою уповноваженого державного органу на документах та актах для їх подальшого використання на території іншої держави.

Консульська легалізація документів може бути проведена трьома способами: 1) на території держави, яка видає цей документ; 2) на території держави, де необхідно надати цей документ (використовувати); 3) на території третьої держави [11, 74].

Усі три способи консульської легалізації документів складаються з ряду різноманітних завірень.

У першому випадку спочатку в нотаріуса завіряються документи та достовірність їх перекладу на мову держави, де будуть вони використовуватися. Потім подається звернення до міністерства юстиції, яке засвідчує достовірність підпису нотаріуса. У департаменті (іншому компетентному органі, залежно від держави) консульської служби міністерства зовнішніх справ підтверджується достовірність підпису особи міністерства юстиції. Легалізація документа відбувається у консульстві держави, на території якої використовуватимуться ці документи.

У другому випадку іноземні документи спочатку завіряються у дипломатичному представництві чи консульському закладі тієї держави, на території якої їх було видано.

Треба звернути увагу на те, що підпис та печатку під підтвердженням мають право ставити лише посол, начальник консульського відділу (консул) і його заступник (віце-консул).

Завірені документи, після перевірки за каталогом достовірності підпису, відтиску печатки та повноважень працівника консульського відділу, ле-

галізуються уповноваженим органом консульської служби міністерства зовнішніх справ тієї держави, де використовуватимуться документи. У цьому випадку також може вимагатися нотаріально завірений переклад документів на мову держави, на території якої використовуватимуться ці документи.

Третій випадок консульської легалізації документів через свою специфіку не отримав широкого застосування, але можливість його використання при певних умовах не виключається [12, 63].

Документи, засвідчені лише нотаріусом, в консульських установах не легалізуються. Поряд з оригіналами документів слід подавати також їх копії.

Поряд із зазначеними процедурами, є держави, з якими уряд України уклав дво- та багатосторонні договори про скасування вимоги легалізації офіційних документів. Документи цих країн мають бути перекладені у бюро перекладів українською мовою, їх відповідність засвідчена нотаріально.

Висновки. Вищесказане свідчить про те, що процедура легалізації іноземного співробітника в Україні досить складна і витратна за часом, тому необхідно проведення загальнотеоретичних досліджень, спрямованих на вироблення рекомендацій з удосконалення і спрощення цієї процедури.

Література:

1. Тихомиров Ю. А. Государственная регистрация статусов юридических и физических лиц, их юридических действий и актов / Ю. А. Тихомиров // Право и экономика. — 2000. — № 1. — С. 15-21.
2. Кенсовский П. А. Международное частное право: легализация иностранных документов / П. А. Кенсовский. — Краснодар, 1998.
3. Бойко С. В. Административно-правовой статус иностранных граждан и лиц без гражданства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Сергей Валерьевич Бойко. — СПб, 2003.
4. Административное право Украины / под ред. С. В. Кивалова. — Х. : Одиссей, 2004.
5. Про правовий статус іноземців : Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
6. Порядок видачі, продовження строку дії та анулювання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства // Урядовий кур'єр від 14.04.2009. — № 67.
7. Бедрій Р. Б. Громадянство України: конституційно-правові основи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Руслан Богданович Бедрій ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2004. — 187 с.
8. Богуславский М. М. Международное частное право / М. М. Богуславский. — М. : Юрист, 2007.
9. Кенсовский П. А. Легализация и признание документов иностранных государств / П. А. Кенсовский. — СПб : Юрид. центр прес, 2003. — 383 с.
10. Кудашкин В. В. Правовое регулирование международных частных отношений / В. В. Кудашкин. — СПб : Юридический центр Пресс, 2004. — 378 с.
11. Звекон В. П. Коллизии законов в международном частном праве / В. П. Звекон. — М. : Волтерс Клувер, 2007. — 416 с.
12. Довгерт А. С. Правовое регулирование международных трудовых отношений : учеб. пособие / А. С. Довгерт. — Киев : УМК ВО, 1992. — 248 с.

Манько Д. Г. Легалізація іноземних працівників в Україні

Анотація. Данна стаття присвячена аналізу особливостей процедур легалізації іноземних працівників в Україні. Дослідженню підлягають як процедури видачі дозволу на працевлаштування іноземців, так і процедури підтвердження сили документів, необхідних для видачі такого дозволу. Особливу увагу приділено характеристикам, регламентованим міжнародними нормами, процедур легалізації документів.

Ключові слова: легалізація, дозвіл на працевлаштування, апостиль, консульська легалізація, юридичний документ.

Manko D. G. Legalization of foreign citizens in Ukraine

Summary. The article examines aspects of employment of foreign citizens in Ukraine. This question takes on special relevance in the context of Euro 2012, and the need for specialists of international organization of public events, as well as the need to build social facilities. Considering the above, this study is important.

Key words: legalization, work permit, apostle, a consular legalization, legal document.